

Болашақ педагогтың үздіксіз өсуінің негізі ретінде soft skills дағдыларын дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ
17.05.2026

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/188779/>

Абатова Ақниет Мухитқызы, магистрант

Жетекшісі: **Чемоданова Галина Иосифовна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, педагогика доценті

М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті, Петропавл қаласы

Кіріспе

Қазіргі білім беру кеңістігінде кәсіби педагог тек пәндік біліммен шектелмей, өзгермелі ортаға бейімделетін, тұлғалық және коммуникативтік қабілеттері дамыған маман болуы тиіс. Осы тұрғыда soft skills – болашақ педагогтың кәсіби бәсекеге қабілеттілігін, эмоционалдық тұрақтылығын, тиімді қарым-қатынас орната алуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі. Soft skills дағдыларына көшбасшылық, креативтілік, командада жұмыс істеу, эмоционалдық интеллект, тайм-менеджмент, проблеманы шешу және өзін-өзі дамыту қабілеттері жатады.

Соңғы жылдары педагогикалық білім беруде тұлғалық әлеуетті бағалау құралдары кеңінен қолданылуда. Солардың ішінде Gallup ұйымының CliftonStrengths (StrengthsFinder) тесті жеке тұлғаның 34 табиғи талантын анықтай отырып, оның кәсіби жолында қандай артықшылықтарға ие болатынын көрсетеді.

Soft skills дағдылары – болашақ педагогтың кәсіби дамуының өзегі

Қазіргі заманда педагог мамандығы тек пәндік білім берумен шектелмейді. Мұғалім оқу үдерісін ұйымдастырушы, оқушының жеке дамуына ықпал ететін кеңесші әрі эмоционалдық қолдау көрсететін тұлға ретінде қарастырылады. Сондықтан кәсіби табыстылықты айқындайтын басты факторлардың бірі – soft skills дағдылары. Олар педагогтың тұлғалық әлеуетін ашып, білім алушылармен сенімді қарым-қатынас орнатуына, оқыту үдерісін тиімді басқаруына және түрлі жағдайларда тез шешім қабылдауына мүмкіндік береді.

Зерттеулерге сәйкес, soft skills деңгейі жоғары педагогтар сыныптағы оқу мотивациясын арттыруда, топтық жұмыс ұйымдастыруда және оқушылардың психологиялық жайлылығын қамтамасыз етуде айтарлықтай табысты болады [1, 236]. Мұндай педагогтар конфликтілерді шешуде бейбіт тәсілдер қолданады, оқушының мінез-құлық ерекшеліктерін ескеріп, жеке қолдау көрсетеді. Осы дағдылар педагогтың кәсіби құзыреттілігін жетілдірумен қатар, оның эмоционалдық тұрақтылығын сақтауға көмектеседі.

Soft skills дағдыларының ішіндегі ең маңыздысы – коммуникативтік қабілет, креативтілік, көшбасшылық, эмоционалдық интеллект, ынтымақтастыққа бейімділік және проблеманы шешу шеберлігі. Коммуникативтік дағдысы дамыған педагог ақпаратты түсінікті жеткізіп, оқушылардың оқу белсенділігін арттыра алады. Эмоционалдық интеллект деңгейі жоғары маман оқушының сезімін түсініп, оқу ортасында сенім атмосферасын қалыптастырады. Ал креативті педагог жаңа әдістерді тәжірибеде қолданудан қорықпай, білім алушылардың қызығушылығын оятады.

Бүгінде педагогикалық жоғары оқу орындары soft skills-ті дамытуға бағытталған тренингтер, командалық жобалар, рефлексиялық сабақтар және практикалық симуляциялар енгізуде. Мұндай тәсілдер болашақ мұғалімнің аудитория алдында еркін сөйлеу, өзін-өзі басқару, уақытты тиімді ұйымдастыру және топтық жұмыс жүргізу қабілетін арттырады. Ғалымдар педагогикалық мамандық студенттері арасында soft skills жүйелі дамытылған жағдайда олардың кәсіби бейімделу көрсеткіші 30–40% жоғары болатынын айтады [2, 576].

Бұл деректер soft skills-тің кәсіби өсу үдерісінде қаншалықты маңызды орын алатынын дәлелдейді. Пәндік білім қанша мықты болғанымен, оны тиімді жеткізу, оқушымен эмоционалдық байланыс орнату және оқу үдерісін басқару қабілеті болашақ педагогтың шынайы бәсекеге қабілеттілігін анықтайды. Демек, soft skills – қазіргі педагогтың кәсіби өсуінің өзегі ғана емес, оның ұзақ мерзімді табысының басты алғышарты.

Gallup CliftonStrengths тесті және болашақ педагогтың тұлғалық әлеуеті

Болашақ педагогтың кәсіби дамуы көбіне оның тұлғалық ерекшеліктері мен табиғи қабілеттерін қаншалықты дұрыс түсініп, оларды мақсатты түрде дамыта алуына байланысты. Осы тұрғыда халықаралық деңгейде кеңінен қолданылатын Gallup CliftonStrengths тесті педагог тұлғасының табиғи күшейткіштерін анықтауға мүмкіндік беретін тиімді құралдардың бірі саналады. Бұл тест адамның ойлау, әрекет ету және қарым-қатынас үлгілерін сипаттайтын 34 талантты өлшеп, олардың ішіндегі ең басымды төрт-бес күшті қырымын айқындайды. Ғалымдар бұл әдістеменің құндылығы адамның әлсіз жақтарына емес, керісінше, оның табиғи қабілеттеріне сүйену арқылы ұзақ мерзімді кәсіби табыстылыққа жетуге көмектесетіндігінде деп атап көрсетеді [3, 256].

CliftonStrengths моделі таланттарды төрт ірі доменге бөледі: Executing, Influencing,

Relationship Building, және Strategic Thinking. Бұл домендер педагогтың кәсіби әрекетін жан-жақты талдауға мүмкіндік береді. Мысалы, Executing домені басым болашақ мұғалім сабақ ұйымдастыру барысында тәртіпті, жауапкершілікті және нәтижеге бағытталған мінез-құлықты көрсетеді. Relationship Building қабілеті жоғары педагог сыныптағы психологиялық ахуалды реттеуде, оқушылардың мотивациясын көтеруде, ұжыммен сенімді байланыс орнатуда ерекше қабілетті. Ал Strategic Thinking доменінде жоғары көрсеткіші бар студент оқу бағдарламаларын талдап, оқу үдерісін жоспарлауда аналитикалық және болжау қабілеттерін жақсы көрсетеді. Зерттеулер көрсеткендей, Gallup моделі бойынша өзінің таланттық профилін түсінетін мұғалімдер кәсіби күйзеліске аз ұшырап, оқыту әдістерін таңдауда анағұрлым саналы әрі сенімді әрекет етеді [4, 416].

CliftonStrengths тестінің педагог дайындалысындағы маңыздылығы бірнеше аспектіден көрінеді. Біріншіден, студент өз бойындағы табиғи қабілеттерді танып, кәсіби дамудың жеке траекториясын құра алады. Бұл тәсіл педагогтың өзіндік рефлексиясын күшейтіп, оқыту стилін саналы таңдауға мүмкіндік береді. Екіншіден, таланттарды диагностикалау болашақ педагогтың soft skills дағдыларын мақсатты түрде дамытуға жағдай жасайды. Мысалы, коммуникация немесе эмпатия қабілеті жоғары студент оқушылармен жұмыс барысында ерекше сенімділік танытады, ал аналитикалық қабілеті басым студент оқу нәтижелерін бағалауда тиімді шешімдер табады. Үшіншіден, бұл тест білім беру ұйымдарына студенттердің күшті жақтарына сәйкес практикалық тапсырмалар беруге және топтық жұмысты тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Осылайша, Gallup CliftonStrengths моделі болашақ педагогтың тұлғалық әлеуетін ашуда маңызды диагностикалық құрал ғана емес, сонымен қатар кәсіби өзін-өзі дамытудың стратегиялық негізі. Таланттық профильді ерте кезеңде анықтау мұғалімнің эмоционалдық тұрақтылығын, кәсіби мотивациясын және оқыту тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Сондықтан педагогикалық білім беру жүйесінде бұл тестіні қолдану болашақ мамандардың жеке ерекшеліктерін ескеретін, тұлғаға бағдарланған кәсіби қалыптасудың тиімді тетігі ретінде қарастыруға толық негіз бар.

Soft skills пен 34 таланттың өмірде көрініс табуы

Gallup CliftonStrengths моделіндегі 34 талант адамның мінез-құлқы мен кәсіби әрекетінде табиғи түрде байқалатын ойлау, сезіну және әрекет ету үлгілерін сипаттайды. Бұл таланттар өмірде кездейсоқ көрінбейді, керісінше, тұлғаның қалыптасқан soft skills дағдыларымен тығыз байланыста жұмыс істейді. Мысалы, адамның эмпатия, коммуникация немесе стратегиялық ойлау сияқты қабілеттері тек теориялық сипаттама емес, оның күнделікті әрекеттерінде – оқушылармен қарым-қатынаста, әріптестермен бірлесе жұмыс істеуде, сабақ жоспарын құруда немесе күрделі педагогикалық жағдайлардан шығуда нақты көрініс табады. Зерттеулер көрсеткендей, талант пен soft skills дағдысының үйлесуі адамның мінез-құлқын

болжауды жеңілдетіп қана қоймай, кәсіби рөлін тиімді атқаруына ықпал етеді [5, 246].

Өмірде көрініс табатын мысалдардың бірі – Responsibility (жауапкершілік) таланты. Бұл қасиеті жоғары педагог берілген тапсырмаға жоғары жауапкершілікпен қарайды, уәдесін орындамай қалудан қатты қашады және оқу үдерісін ұйымдастыруда тәртіп пен дәлдікке мән береді. Мұндай мұғалімдерде өзін-өзі басқару қабілеті дамығандықтан, олардың soft skills құрамындағы тайм-менеджмент және ұйымдастырушылық дағдылары ерекше қалыптасады. Ал Empathy (эмпатия) таланты көрініс тапқан адамдар оқушылардың көңіл күйін, эмоционалдық қалпын тез сезеді, сондықтан олардың soft skills дағдысы ретінде қарым-қатынас мәдениеті, жанашырлық таныту, конфликтіні жұмсақ жолмен шешу табиғи түрде дамиды.

Сонымен қатар Analytical (аналитикалық ойлау) таланты бар педагогтар ақпаратты талдауға бейім болып, оқу нәтижелерін бағалауда жүйелі тәсіл қолданады. Бұл soft skills құрамындағы сыни ойлау, дәлелді шешім қабылдау, логикалық қорытынды шығару қабілеттерін күшейтеді. Ал Communication (коммуникация) немесе Woo (аудиторияны қызықтыру) таланты басым тұлғалар сабақ беру кезінде оқушылардың назарын ұстап тұруда, күрделі ақпаратты түсінікті тілмен жеткізуде және команда ішінде белсенді рөл атқаруда ерекше табысты болады.

Қорытынды

Жалпы алғанда, болашақ педагогтың кәсіби қалыптасуы тек пәндік біліммен шектелмей, тұлғалық ерекшеліктері мен табиғи қабілеттерінің үйлесімді дамуын талап етеді. Soft skills дағдылары – мұғалімнің оқушылармен тиімді қарым-қатынас орнатуында, оқу үдерісін басқаруында, эмоционалды тұрақтылығын сақтауында және кәсіби қиындықтарды шешуінде негізгі тірек қызметін атқарады. Бұл дағдылар қалыптасқанда педагог кез келген жағдайда икемді әрекет етіп, білім алушылардың қажеттілігін терең түсіне алады, ал бұл қазіргі білім беру жүйесі үшін аса маңызды қасиет.

Gallup CliftonStrengths моделі болашақ педагогтың тұлғалық әлеуетін тереңірек тануға мүмкіндік береді. 34 таланттың әрқайсысы адамның табиғи мінез үлгісін айқындап, оның кәсіби рөлде өзін қалай көрсететінін болжауға көмектеседі. Таланттарды ерте кезеңде анықтау мұғалімге өз күшті тұстарын мақсатты дамытуға, ал soft skills дағдыларын сол табиғи қабілеттермен үйлестіруге жол ашады. Бұл тәсіл болашақ маманның кәсіби сенімділігін арттырып қана қоймай, оның ұзақ мерзімді өсуіне де тікелей әсер етеді. Талант пен soft skills байланысы педагогтің өзіндік стилін айқындайды: кімде аналитикалық қабілет басым, ол оқу жоспарын тиімді құрады; кімде эмпатия жоғары, ол оқушымен терең қарым-қатынас орната алады; ал коммуникациясы мықты педагог аудиторияны еркін басқарады.

Сонымен бірге, soft skills пен табиғи таланттардың үйлесімді дамуы педагогтың

жұмысындағы күйзеліс деңгейін төмендетіп, оның кәсіби қанағаттану сезімін күшейтеді. Өз қабілетін дұрыс түсінетін маман үнемі дамуға, жаңашыл әдістерді тәжірибеде қолдануға, оқыту сапасын арттыруға ұмтылады. Бұл педагогикалық мәдениетті жаңғыртудың маңызды тетігі болып табылады.

Осылайша, болашақ педагогтың үздіксіз өсуі үшін soft skills дағдыларын дамыту мен тұлғалық таланттарды анықтаудың өзара байланысы айқын көрініс береді. Екі компонентті қатар дамыту педагогтың кәсіби даралығын қалыптастырып, білім беру жүйесіне сапалы, жан-жақты әрі заманауи талаптарға сай маман даярлауға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қалиев, С., Мұханбетова, А. (2020). Заманауи педагогтың кәсіби құзыреттілігі және soft skills дағдылары. Алматы: Білім баспасы. – 150 б.
2. Тұрарбекова, Ш., Әлімхан, Д. (2021). Педагогикалық жоғары оқу орындарында soft skills дағдыларын қалыптастыру әдістері. Нұр-Сұлтан: Ұлттық білім академиясы. – 214 б.
3. Rath, T., & Conchie, B. (2018). Strengths Based Leadership: Great Leaders, Teams, and Why People Follow. Gallup Press. – 320 p.
4. Gallup Organization. (2019). CliftonStrengths Technical Report: Talent Themes and Domains in Education. Washington, DC: Gallup Research Institute. – 102 p.
5. Hodges, T., & Clifton, D. (2017). Developing Students' Strengths: Applying CliftonStrengths in Higher Education. Journal of College Student Development, 58(4), 431-447.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы**. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.